

Sako yra viena tiesa.
Bet kur ji?
Kaip ją vienintelę surasti?
Mes lyg akli šios žemės kurmiai...
Mums nesuprantant BŪTIES prasmę.

Mes stovim prie laužų, pakol jie dega.
Paskui liūdni... nususukam prieš vėją...
Kol stingstanti širdis pavirs į ledą...
Tiesos ieškodami.... Pro ją praėję...

Konstancija Stoškienė

Buvęs ilgametis „Lietuvos aid“ redaktorius prieškarinio nepriklausomoje Lietuvoje Vytautas Alantas, vienas iš pirmųjų lietuvių tautotyros teorinių pamatų klotėjas, tautinės ideologijos sąvoką suprato, kaip „tautos kūrybinės pažangos, santvarkos bei jos aspiracijų linkmės formulavimą“ (Vytautas Alantas. Tauta istorijos vingiais. – V., 1992, p.6).

Tautinės ideologijos tikslas ir prasmė – susmaigstyti į ateitį gaires, kurių prisilaikydami galėtume sėkmingai siekti politinio saugumo, tautinės kultūros suklestėjimo ir medžiaginės gerovės. (Ten pat, p. 12). Ideologija – tai drąsus ir atkaklus ryžtas daryti perversmą savo galvosenoje ir telkti visas jėgas dideliame tikslui siekti.

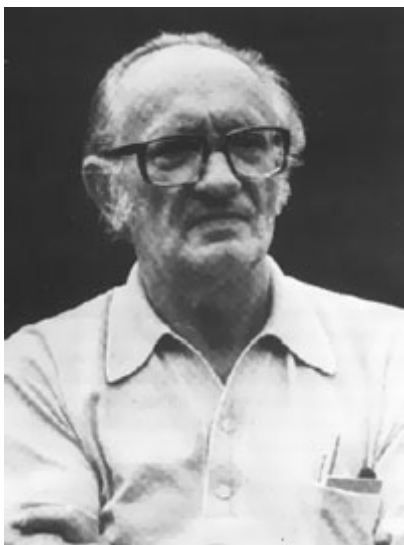
Tautą ir Tėvynę reikia nuolat kurti ir dvasiškai turtinti. Kaip sakė karalius Mindaugas poeto Justino Marcinkevičiaus lūpomis:

Tėvynę reikia visą laiką
Lipdyt ir kurti, kurti ir lipdyti.
Nes jei sustoji tik – jinai ir miršta....
Taip. Kurti visą laiką.
Visą laiką.
Lipdyt ir kurti...

Taip ir tautinė ideologija nėra sustabarėjusi, į geležinius rėmus įsprausta doktrina, o gyva, besikurianti, atsinaujinanti pasaulėžiūra, atremta į tvirtą tautinį pagrindą „be supratimo, kur ketinama eiti, nėra pasaulėžiūros, o tuo pačiu ir ideologijos Priešas mūsų tautą per prievartą nuvairavo žalinga kryptimi. Mūsų uždavinys bus išdraskyti jų gaires ir susmaigstyti savas... Patriotizmas yra neatsiejama tautinės ideologijos dalis“ (Vytautas Alantas. Ten pat; Ona Voverienė. Tautotyros etiudai. – V., 2011).

Tokias pat idėjas Vytautas Alantas skelbė ir savo publicistikoje bei vedamuosiuose straipsniuose „Lietuvos aide“. Ištikimas Vlodo Putvinskio-Pūtvio mokinys ir jo idėjų propaguotojas. Vytautas Alantas visą savo sąmoningą gyvenimą neturėjo kitos Mūzos – tik Lietuvą ir jos laisvės siekį.

Vytautas Alantas-Jakševičius gimė 1902 m. birželio 18 d. Sidabrave, Naujamiesčio valsčiuje. Mokėsi ir baigė Siaulių gimnaziją. Būdamas ketvirtoje klasėje jis su ginklu rankose savanoriškai išėjo ginti Lietuvos laisvės 1918-1920 m. laisvės kovose. Vienerius metus studijavo Kauno universitete.. Mokytojavo Plungės gimnazijoje. 1925 m. įstojo ir 1929 m. baigė Monpeliero universitetą Prancūzijoje. Grįžęs iš Prancūzijos į Lietuvą 1930-1934 metais dirbo naujienų ir telegramų agentūroje ELTA prancūzų skyriaus redaktoriumi. 1934-1939 metais redagavo „Lietuvos aidą“, Kaune. 1936 m. buvo apdovanotas Vytauto Didžiojo ordinu už nuopelnus žurnalistikai.

ELTA ir ypač „Lietuvos aid“ redagavimas jį subrandino kaip vieną žymiausių to meto lietuvių tautinės kultūros ir tautininkų politikos ideologą. Tautines idėjas jis skleidė ne tik laikraštyje „Lietuvos aidas“, bet ir apsakymų rinkiniuose „Artisto širdis“ (1930); „Tarp penkių ir septynių“ (1934), publicistikos, paskelbtos „Lietuvos aide“, knygoje „Žygiuojanti tauta“. (1939). Čia buvo paskelbtos ir jo gerai apmąstytos tautotyros sąvokos: „tautinė ideologija“, „patriotizmas“, „tautinė kultūra“, „tautinė tapatybė“, „tautinės ideologijos tikslai ir uždaviniai“. Tuo pačiu laikotarpiu Vytautas Alantas parašė 4 veiksnių pjeses „Gaisras Lietuvoje“ ir „Užtvanka“. Abi jos buvo suvaidintos Valstybiniame Kauno teatre. Vokiečių okupacijos metais, 1941-1944 m. Vytautas Alantas vadovavo Vilniaus Valstybiniam teatrui. Ir šiame teatre buvo pastatyta jo parašyta pjesė „Gyvenimas iš naujo“, kurioje irgi buvo adoruojuama lietuvių tautinė kultūra.

1944 metais Vytautas Alantas pasitraukė į Vokietiją, o iš jos – 1949 m. į Ameriką. 1967-1971 m. išeivijoje buvo Lietuvių žurnalistų draugijos pirmininkas. Parašė romanus: „Pragaro pašvaistės“ (1951), „Tarp dviejų gyvenimų“ (1960); „Amžinasis lietuvis“ (2 d., 1972); „Šventaragis“ (2 d. 1972-1974); „Liepkalnio sodyba“ (1977); „Aušra Paliūnuose“ (1986); novelių rinkinius „Ant siūbuojančios žemės“ (1946); „Svetimos pagairės“ (1954); „Nemumas teka per Atlantą“ (1970); „Atspindžiai ūkanose“ (1976); „Gelmių balsai“ (1984); apybraižą

„Romas Kalanta“ (1976), dramų, eilėraščių. Deja, Lietuvos eiliniam skaitytojui Vytauto Alanto literatūrinė kūryba nėra žinoma.

Inžinieriaus publicisto, žurnalo „Varpas“ redaktoriaus Algimanto Zolubo dėka plačiau yra žinomas tik Vytauto Alanto publicistikos rinkinys „Tauta istorijos vingiais“ (1987). Iš jo straipsnio ir sužinojome, kad Lietuvoje pasirodė fotografuotinis knygos leidinys. Knygos pratarmėje jos autorius rašė: „Knygą rašiau nežinau kiek metų. Kartais pagalvoju, tarsi būčiau rašęs visą gyvenimą. Sunku nusakyti, kada tautos ideologijos dalykai prasideda ir kada baigiasi. Tauta yra gyvas, nuolat pirmyn žengiantis organizmas, tad ir savaime peršasi išvada, kad tautą reikia nuolat kurti. Po ilgų mąstymų ir gyvenimo patyrimo priėjau išvadą, kad tautai, ypač mažai tautai, neribotas politinis susiskaldymas yra pragaištingas klystkelis į savižudybę. Piliečių politinis savitarpio susiklausymas yra vienintelis kelias į vidaus santvarkos pastovumą, solidarumą bei visokeriopą pažangą, užtikrinančią valstybės saugumą bei gerovę“ (Vytautas Alantas. . Tauta istorijos vingiais. – V., 1992. – P.6).

Svarbu, kad tautinės ideologijos metmenys buvo Vytauto Alanto suformuluoti jam dirbant „Lietuvos aide“. Tai buvo istorinis žingsnis, įtvirtinęs dr. Jono Basanavičiaus ir mąstytojo, tapusio Lietuvos prezidentu, Antano Smetonos lietuviybės idėjas laikraštyje ir visuomenėje, tapo skiriamuoju šio dienraščio ženklu ir pagrindine ideologine jo kryptimi tolesnėje jo istorijoje. Vėliau apie lietuviškosios tautotyros sąvokas ir jos vietą mokslų sistemoje buvo nuolat mąstoma, formuluotės tobulinamos, stilistiškai dailinamos ir mus pasiekė jo publicistikos rinkinyje „Tauta istorijos vingiais“ Giliu Vytauto Alanto įsitikinimu tautinė ideologija – yra kelio ieškojimas, siekiant Lietuvai išeiti iš Rytų ir Vakarų kryžkelės; iš mums nepalankių geopolitinių sąlygų ir kitų noro tvarkyti mūsų gyvenimą iš išorės, „kol galų gale mus galutinai sumals kaimynų imperializmo girnos“. Jo nuomone, mums būtina „įsisprauti į kietus tautinės drausmės rėmus, norint išvengti pavojų ir išlaviruoti į saugų krantą“ (Ten pat, p.12). „Tautinė ideologija – tai Rubikonas, prie kurio turi pritilti nuomonių priešingybės ir visi turi jungtis į bendrą žygį; turi dingti ir pozicija ir opozicija, ir visi piliečiai turi susiburti aplink Tautos židinį.... Ta prasme tautinė ideologija yra ideologijų ideologija, vienijanti ir cementuojanti piliečius aplink tautos kamieną, kuris gali išleisti daugybę atžalų. Mylėti tautą reiškia jai tarnauti. Patriotizmas – tai meilė, pasiaukojimas ir atsidavimas Tėvynei, siekimas jos visokeriopos gerovės; pastangos išvystyti tautos kūrybinę galią, ginti jos laisvę“ (Ten pat, p. 32).

Lietuvių tauta už savo laisvę ir savo valstybės neopriklausomybę, praradusi beveik 6 000 savanorių 1918-1920 metų nepriklausomybės kovose ir Tautos sukilime 1941 metais, beveik 30 000 partizanų gyvybių (nuolat pasipildančią jų statistiką naujais vardais – O.V.) ir šimtus tūkstančių Tautos vaikų – moterų, vaikų, vyrų ir senelių gyvybių – Sibiro platybėse – yra unikali tauta pasaulyje, todėl, jai kuriant savo tautinę valstybę ir tautinę ideologiją, į jokių kitų tautų patirtį dairytis nereikia, „jokių svetimų virtuvių prieskonių nereikia“ (Ten pat, p.35). Kitos tautos gali tik iš mūsų pasimokyti, o ne mes iš jų..

Knygos autorius lietuvių tautinėje ideologijoje išvelgia du svarbiausius jos bruožus – tautiškumo ir tikėjimo sintezę: „Tikėjimas remia tėvynės meilę, Tėvynės meilė remia tikėjimą. Tikėjimas padėjo daugeliui pakelti kančias už tėvynę ir išlikti“ (Ten pat, p.37).

Mūsų tautinei tapatybei būdingas ir mūsų pasaulėjautos panteizmas, paveldėtas iš protėvių, senovės lietuvių. „Tuo požiūriu tautos meilės ideologija yra apšviečiama gamtos meilės atošvaisčių, kitaip sakant iš lietuvių sąmonės dar toli gražu nėra dingęs panteistinis gamtos supratimas ir išgyvenimas“ (Ten pat, p. 4).

Visais amžiais lietuvių tauta buvo žemdirbių tauta. Tautos meilė buvo tapatinama su valstybės meile ir žemės meile. Kaimas buvo tas podirvis, iš kurio prasikalė tautiškumo daigai, ištryško nuostabus kaimiečių veržimasis į mokslą, buvo lemiamas žingsnis sąmoningo tautiškumo link. Lietuvos kaimą apibūdino „Aušra“ ir „Varpas“. Kaimiečiai, kartais ir labai sunkių sąlygų slegiami, savo gyvenimo tikslu laikė vaikus leisti į mokslus. Iš jų ir išaugo kovotojai už Lietuvos laisvę ir valstybingumo atkūrimą. Kovojo ir laimėjo. Pasipriešinimo centru tapo kaimas. Kaip tik jis ir davė Lietuvai tūkstančius knygnešių, lietuviškos literatūros platintojų ir lietuviško žodžio mokytojų-daraktorių. Pasipriešinimas pareikalavo daug aukų, tačiau jis pagimdė ir užaugino lietuvių patriotizmą, kuris giliai įleido šaknis į lietuvių pasaulėjautą. Remdamasis lietuvių kaimiečių inteligentų patriotizmu dr.. Vincas Kudirka kanonizavo Lietuvos praeitį „Tautiškos giesmės“ žodžiais:

Lietuva, Tėvyne mūsų
Tu didvyrių žemė.
Iš praeities tavo sūnūs
Te stiprybę semia (Ten pat, p. 29)

Patriotizmas lietuvių tautoje išsikristalizavo į herojiškiausią Tėvynės meilės idealą.

Rašytojo Vytauto Alanto nuomone, tautinė ideologija – patriotiškai nusiteikusiam lietuviui yra skydas, jį ginantis nuo visų pavojų geopolitikoje kosmopolitiniame kontekste. Nes „Tautos gyvybė laikosi gyvu ir spausdintu ŽODŽIU, KARDU ir SKAIČIUMI. Tautą prikėlė žodis, valstybę atkūrė kardas, tolsnis jos buvimas priklausys nuo skaitmens. Tautos prieaugis – didžiausias ginklas saugumui užtikrinti. Kiekvienas kraujo lašas, nulašėjęs į svetimus baseinus, yra nuostolis tautai. Nė kiek nebus perdėtai pasakyta, tariant, kad lietuvių motina bus didžioji tautos sergėtoja, saugumo užtikrintoja ir ateities kūrėja“ (Vytautas Alantas. Ten pat, p.55). Savo tezę knygoje rašytojas patvirtina žodžiais:

Skaitmuo juk buvo mūsų didžioji praeitis –
Skaitmuo vėl bus ir mūsų ateitis, –
Tautos didybė.... ar pražuūtis! (Ten pat)

Ne ekonomikos ir civilizacijos laimėjimai, ir ne gražuolės plaštakės, ieškančios malonumų

dabartiniame gyvenime, meilužės, daugelio vyrų glėbiuose, o Motinos vaidmuo mūsų ateities kūrimo ir jaunimo auklėjime, rašytojo nuomone bus lemiamas Lietuvai:

Motina budi tautos kryžkelėj parimus...
Ir mūsų akys nukreiptos į ją,
Tik tai jina viena tegali,
Ir turi MOTINOS lemtingą galią
Įkvėpt jaunimą kur link žygiuot...
Ir kokią duoklę Tėvynei atiduot... (Ten pat, p. 99)

Rašytoja Alė Rūta prisimena Vytautą Alantą, kaip įdomią, savigarbę ir santūrią asmenybę, kuris, beje, buvo ištikimas tiems, kuriuos gerbė, su jais mėgo bendrauti, buvo įdomus kalbėtojas – viešose renginiuose, o draugiškuose pobūviuose buvo linksmas, turėjo skoningą ir spalvingą humoro jausmą.

Ilgai ir sunkiai sirgęs rašytojas ir žurnalistas Vytautas Alantas mirė 1990 metų balandžio 23 d. Detroite (Mičigano valstija). Jo pageidavimu jo palaikai parvežti į Lietuvą ir 1992 m. birželio 15 d. perlaidoti Petrašiūnų kapinėse.

Jo Asmenybės šviesa išliko jo knygos „Tauta istorijos vingiais“ optimistinėje gaidoje: „Lietuvybė yra tas Tautos žiedas, kuris atlaikė žiauriausius istorinius klimatus nenuvysdamas. Jis laisvai žydėjo imperijos laikais ir plačiai išsiskleidė atsikūrusios Lietuvos valstybėje. Išsivadavus tautai iš Kremliaus pančių, išauš ir trečioji gadynė, kai lietuvybės žiedas galutinai išsiskleis.“ Tikėkime tuo, būkime idealistai. (Plačiau apie Vytautą Alantą kn.: Ona Voverienė. Tautotyros etiudai. – V., 2011. – P. 141-147)